

ZÖLD KÖZBESZERZÉSI FÜZETEK / 02.

Árubeszerzési kisokos – Papír

1. BEVEZETÉS

Az 1960-as évekhez képest napjainkra a papírfogyasztás megnégyszereződött, míg a másoló- és grafikai papírokból hatszoros mennyiség fogy a hatvan évvel ezelőtti igényekhez képest.¹ Amikor a fenntarthatóságra és a környezettudatos szemléletre gondolunk, legtöbbször a műanyagok használatának mellőzése vagy csökkentése jut eszébe.

Nem tekinthetünk el ugyanakkor attól a tényről, hogy a papír mint alapanyag ugyan természetes eredetű, kiválóan újrahasznosítható és könnyen lebomló,

de olyan mennyiségű természeti erőforrást igényel az előállítása és feldolgozása, amely ilyen mértékű használati növekedés mellett egyre nagyobb környezeti ártalommal jár. Ha nem történik változás a papírhasználati szokásainkban, úgy hamarosan komoly fenntarthatósági problémát fog jelenteni a növekvő fogyasztási igény kielégítése.

¹ <https://environmentalpaper.org/project/paper-saving-efficiency/>

2. A KÖRNYEZETI TERHELÉS MÉRSÉKLÉSE A PAPIRHASZNÁLAT CSÖKKENTÉSÉVEL

A másoló- és grafikai papírok esetében az ökológiai lábnyom csökkentésének alapja minden esetben az elhasznált papírok mennyiségének minél hatékonyabb csökkentése, hiszen végső soron az tekinthető a leginkább fenntarthatónak, ha egy papírtermék előállítására és felhasználására sor sem kerül.

A papírfelhasználás a nyomtatás és sokszorosítás esetén egy kis odafigyeléssel könnyen csökkenthető. A következő szempontok megfontolása és szem előtt

tartása nem csak környezettudatosabb, de egyben költséghatékonyabb papírhasználatot is eredményez, így több szempögből tekintve is érdemes az alábbi tényezőket minden egyes papírhasználat esetén mérlegelni:

- **Csak akkor nyomtassunk, ha muszáj**
Gondoljuk át, valóban szükséges, hogy az adott dokumentum nyomtatott változatban is rendelkezésre álljon? Elektromos formátum használata esetén keresni, másolni és szerkeszteni is sokkal egyszerűbb és hatékonyabb.
- **Nyomtassunk takarékosan**
Ügyeljünk arra, hogy a nyomtató kétoldalas nyomtatás funkciója be legyen kapcsolva, és a színes helyett elsősorban a fekete-fehér nyomtatást válasszuk.
- **Hasznosítsunk minden papírt**
A feleslegesen nyomtatott vagy üresen maradt oldalak tervezéshez, vázlatíráshoz történő felhasználása papírtakarékos megoldás.
- **Tároljuk jegyzeteinket elektronikusan**
Manapság szinte mindig velünk van okostelefonunk vagy laptopunk. Már számos olyan megbízható alkalmazás érhető el, amelyek segítségével jegyzeteinket bárhol és bármikor elkészíthetjük, elérhetjük és megoszthatjuk, anélkül, hogy papíralapú feljegyzéseinket magunknál tartanánk, begépelnénk vagy másolnánk.
- **Archiváljunk digitálisan**
Egyre több esetben fordul elő, hogy a számlákat, garanciajegyeket és egyéb bizonylatokat elektronikusan, letölthető formátumban bocsátják rendelkezésünkre. Érdemes megfontolni az ilyen dokumentumok nyomtatásának szükségességét, hiszen digitális tárolással nem csak papírt takarítunk meg, de ezzel egyben csökkenthető a szükséges irattári kapacitás is.

3. KÖRNYEZETTUDATOS VÁLASZTÁSI LEHETŐSÉGEK

A fentiek szerinti környezetkímélő papírhasználat a felhasznált másoló- és grafikai papírok mennyiségének csökkentésére épül, de mit tehetünk, pontosabban mit tegyünk, **ha irodai papírra van szükségünk?**

Másolópapírok esetében két alapvető papírtípussal találkozhatunk: a hagyományos módon előállított termékekkel, illetve a környezetbarát módon gyártott papírokkal.

A **hagyományos módon előállított termékek** esetében a nyomtatópapír kizárólag primer rostokból készül, ami azt jelenti, hogy az alapanyag közvetlenül és kizárólag kivágott fákból származik. Önmagában véve a papír gyártása ugyanakkor nem csak azért károsítja a környezetet, mert erdők tűnnek el jelentős hatást gyakorolva ezzel a teljes élővilágra és a biodiverzításra, de a levegőbe és vízbe történő károsanyag kibocsátás, az energia-, víz- és vegyianyag felhasználás, valamint a keletkező selejt és iszap kezelése is súlyos környezeti terheléssel jár.

Ezzel szemben a **környezetbarát papírtermékek** hagyományosan **újrahasznosított rostokból** készülnek. Az ilyen termékek előállításához nem kizárólag a használatból visszakerült (pl. szelektív gyűjtésből származó) rostok kerülnek felhasználásra, hanem többek között a papírüzemekből, nyomdákban származó nem használt (zúzalék néven is ismert) újrahasznosított rostok is. Az ilyen alapanyagok felhasználásával hatékonyan csökkenthető papírhasználatunk ökológiai lábnyoma, hiszen a faállomány megvédése mellett

a már előállított rostok feldolgozásának folyamata is kevesebb erőforrást igényel, nem beszélve a papírpárból egyébként keletkező hulladék körforgásos hasznosulásáról.

Napjainkra ugyanakkor egyre gyakrabban találkozhatunk olyan másolópapírokkal, amelyek elsődleges (vagyis közvetlenül fából származó) rostból készülnek, mely azonban jogszerűen és/vagy **fenntartható módon kitermelt faalapanyagból** származik. Az utóbbi módon előállított termékek szintén megfelelhetnek a környezettudatos szempontoknak, hiszen a fenntartható erdőgazdálkodás számos környezeti és szociális előnyt biztosít, arról nem beszélve, hogy a világszerte fokozódó papírkereslet okán elégséges mennyiségű újrahasznosított rost sem áll rendelkezésre.

Ezzel párhuzamosan egyre gyakrabban kerül sor környezeti megfontolások alapján nem csak fenntartható forrásból, hanem **vegyesen fenntartható forrásból származó elsődleges és újrahasznosított másodlagos rostokból készülő** papírtermékek gyártására, melyek szintén kiváló környezettudatos alternatívát jelentenek.

A **verseny maximalizálása és a megkülönböztetés elkerülése érdekében** ajánlatos, hogy az ajánlatkérők a környezetbarát papír beszerzésére vonatkozó célkitűzések esetén az újrahasznosított, illetve a fenntartható forrásból származó elsődleges rostokból készült termékeket **egymás alternatívájaként** említsék meg.

4. CÍMKÉK ÉS TANÚSÍTVÁNYOK

Környezetvédelmi kritériumok alkalmazása esetén az **ökocímkék** kiváló segítséget nyújthatnak az ajánlatkérők munkájában. A tanúsítás alapjául szolgáló szempontrendszert független szakértők dolgozzák ki, majd pedig független tanúsító szervezetek fogadják el, így ilyen tanúsítvánnyal rendelkező termék (szolgáltatás) beszerzése esetén a közbeszerzési eljárás során már nincs szükség a környezetbarát szempontok vizsgálatára vagy értékelésére, hiszen **a tanúsítvány önmagában**

garantálja a környezetvédelmi szemléletű meg-alapozottságot, továbbá a műszaki megfelelést és a gazdasági teljesíthetőséget.

Az európai papíriparban jelenleg három széles körben elterjedt ökocímkét alkalmaznak (az európai **Ecolabel**,² a skandináv **Nordic Swan**³ és a német **Blauer Engel**⁴), melyeket főként újrahasznosított, másodlagos rostokból vagy vegyes rostokból előállított másoló- és grafikai papírok csomagolásán találhatunk meg.

Fenntartható forrásból származó elsődleges rostokból előállított termék beszerzése esetén ugyanakkor ügyelni kell arra, hogy a két legnagyobb tanúsító szervezet, az **FSC** (Forest Stewardship Council)⁵ és a **PEFC** (Programme for the Endorsement of Forest Certification)⁶ tanúsítványa kizárólag a papír alap-

anyagául szolgáló rostok jogszerű eredetét igazolja, méghozzá a teljes termelési láncon át az erdőtől a végtermékig. Önmagukban véve tehát ezen tanúsítványok nem alkalmasak az előállított másolópapír műszaki megfelelőségének és magas minőségének igazolására.

Fontos kihangsúlyozni, hogy versenykorlátozó hatása miatt nem lehet kizárólag a fent felsorolt ökocímkék és tanúsítványok használatát előírni, hanem ezzel

egyenértékű bármilyen egyéb tanúsítás vagy műszaki dokumentáció is elfogadható.

² https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home_en

³ <https://www.nordic-swane-colabel.org/>

⁴ <https://www.blauer-engel.de/>

⁵ <https://fsc.org/>

⁶ <https://www.pefc.org/>

5. NE FÉLJÜNK AZ ÚJRAHASZNOSÍTOTT PAPIRTÓL

Manapság már kiváló minőségben, a primer rostokból készült papírokhoz képest **jelentősebb árkülönbség nélkül** érhetőek el az újrahasznosított másoló- és grafikai papírok. Attól sem kell tartanunk, hogy a papír külalakja ne lenne megfelelő, hiszen a környezetbarát újrahasznosított termékek esetében is lehetséges a **megfelelő fehérségű** papírtermék előállítása. A fenn tartható papírtermékek esetében sem kizárt ugyanis az alapanyag fehéritése, csak a fehér papírt eredményező eljárásnak környezetbarát módon, elemi klórtól mentesen kell megvalósulnia.

Tévhit, hogy az újrahasznosított papír használata számottevően nagyobb porosodást eredményezne a nyomtató- és másolókészülékekben, azok élettartamának drasztikus csökkenését okozva. Önmagában véve ugyanis nem az újrapapír rostszerkezete eredményez fokozott porképződést vagy szöszölést, hanem az, ha a papírlapok méretre vágása nem megfelelő technológiával történik egyenetlen éleket eredményezve. A környezetbarát védjegyek ugyanakkor

nem csak a papír alapanyagának forrására jelentenek garanciát, hanem a gyártási folyamat megfelelő minőségére is.

Az ökocímkével rendelkező papírtermékek tehát **teljes biztonsággal használhatóak**, mivel azok nem akadnak el a készülékekben, nem eredményezik a tintapatronok és tonerek gyorsabb elhasználódását vagy növelik a szervízigényt, nem növelik érdemben a költségeket, és nem csökkentik a berendezések élettartamát sem.

Ezzel szemben az újrapapír használatával számos környezeti terhelésre vonatkozó értéket csökkenthetünk. Az újrahasznosított papírtermékek előállítása az elsődleges rostokból előállított termékekhez képest átlagosan 78%-kal kevesebb vizet és 68%-kal kevesebb energiát igényel, valamint a gyártás során az összes szén-dioxid kibocsátás is 15%-kal kevesebb.⁷

500 lap A4-es méretű másolópapírra vetítve					
	Újrahasznosítható papír (kg)	Nyersfa (kg)	Víz (l)	Villamosenergia (kWh)	Szén-dioxid kibocsátás (kg)
Primer rostokból előállítva	0	7,5	125,6	32,4	2,4
Másodlagos újrahasznosított rostokból előállítva	2,8	0	27,9	10,4	2,0
Megtakarítás	-	7,5	97,7	22	0,7
		100%	78%	68%	15%

⁷ Aktualisierte Ökobilanz für grafische Papiere des Umweltbundesamtes https://www.papiernetz.de/wp-content/uploads/factsheet_oekobilanz.pdf

6. SZAKMAI ANYAGOK, SEGÉDLETEK

Uniós GPP követelmények

Az Európai Unió által közzétett zöld közbeszerzési (Green Public Procurement, GPP) követelmények célja, hogy könnyebben megvalósíthatóvá tegyék a környezetvédelmi szemléletű beszerzést. A pályázati dokumentációba akár közvetlenül is beépíthető követelmények alkalmazása ugyanakkor önkéntes, jelenleg még nincs olyan beszerzési tárgykör, mely esetében a GPP követelmények alkalmazása kötelező lenne.

A másoló- és grafikai papírokra vonatkozó 15 éves GPP követelmények jelenleg frissítés alatt állnak, és az Európai Bizottság tájékoztatása szerint 2023 őszétől korszerű szemléletű friss tartalommal ellátott új dokumentum lesz elérhető a https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/gpp-criteria-and-requirements_en oldalon.

Hazai segédlet

A Közbeszerzési Hatóság mint zöld közbeszerzési kompetenciacentrum előreláthatólag szintén 2023. őszén fogja megjelentetni a másoló- és grafikai papírokra vonatkozó és a gyakorlati alkalmazásba

közvetlenül átültethető zöldközbeszerzési megoldásokat tartalmazó útmutatóját, mely a Hatóság fenntarthatósági microsite-ján keresztül lesz elérhető: <https://fenntarthato.kozbeszerzes.hu/>.

IMPRESSZUM

Közbeszerzési Hatóság

1026 Budapest, Riadó u. 5.; Pf. 166.; kapcsolat@kt.hu; 06-1-882-8500

Felelős kiadó:

Dr. Kovács László elnök

Felelős szerkesztő:

Dr. Havas-Kovács Gabriella főosztályvezető, Fenntarthatóság és Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya

A kiadvány grafikai megvalósításáért felelős:

Classmate Studio Kft.

A kézirat lezárva:

2023. július 11.

Közbeszerzési Hatóság
Fenntartható Magyarországért Program